

■ Імпрэза

Форум
у форуме

Міжнародны
фестываль
дзіцячай творчасці
«Залатая пчола»
ў Клімавіцкім раёне
стаў пляцоўкай
для правядзення
першай
міжрэгіянальнай
сустрэчы паміж
актывістамі
маладзёжнага руху
Беларусі і Расіі

Фота БЕЛТА

Шаснаццаці на ліку фестываль «Залатая пчола» сабраў больш за 700 удзельнікаў з 8 краін свету. На працягу 4 дзён на яго творчых пляцоўках праходзілі конкурсныя адборы і канцэрты, праводзіліся выстаўкі і інтэрактыўныя гульні, працавалі атракцыёны і гандаль.

Дзень моладзі стаў новаўвядзеннем дзіцячага свята і добра ўпісаўся ў гэты фармат. У Клімавічы прыехала маладзёжная парламенцкая дэлегацыя Бранскай вобласці на чале з начальнікам аддзела ўпраўлення маладзёжнай палітыкі і грамадскіх праектаў Дэпартаменту ўнутранай палітыкі Бранскай вобласці Алегам Швелевым. Яна сустрэлася з маладзёжным актывам Магілёўскай вобласці па круглым сталом і падпісала пагадненне аб супрацоўніцтве паміж рэгіёнамі на сваім узроўні.

Размова ішла пра сумесную дзейнасць нашых маладзёжных парламентаў і студатрадаў, пра валанцёрскі рух і патрыятычнае выхаванне, пра работу з таленавітай моладдзю і развіццё творчага патэнцыялу маладых людзей, — паведаміў **старшыня Магілёўскага абласнога камітэта БРСМ Павел АЛЕКСА**. — Наша арганізацыя прымае ўдзел у розных беларуска-расійскіх праектах. Але вось такая сустрэча на міжрэгіянальным узроўні адбылася ўпершыню.

Прадстаўнікі бранскай дэлегацыі змаглі таксама ацаніць патэнцыял творчых удзельнікаў фестывалю «Залатая пчола», сярод якіх было шмат расіянаў. Гран-пры ў розных намінацыях атрымалі харэаграфічны ансамбль «Кужалёк» Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі «Агат» з Магілёва, вакальны дуэт Алены Дабравольскай і Паліны Петраш з бабруйскай узорнай эстраднай студыі «Росы» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Росквіт» і салістка Нацыянальнага цэнтра музычных мастацтваў імя У. Мулявіна пры Маладзёжным тэатры эстрады Мінска Марыя Жыліна.

Нэлі ЗІГУЛЯ.
zigulya@zviazda.by

■ Беларусь без візы

«І МНЕ НЕ ХАЦЕЛАСЯ
З'ЯЗДЖАЦЬ АДТУЛЬ»

125 гадоў таму ў маі знакаміты мастак Ілья Рэпін набыў маёнтак пад Віцебскам. Дзякуючы той, як казалі б сёння, «здзелцы з нерухомасцю», Беларусь мае шанц завабіць турыстаў да месца, якое натхняла Майстра. Рэпінская «дача» ў былой вёсцы Здраўнёва ўсяго за 16 кіламетраў ад Віцебска.

Прадала маёнтак адзінокая жанчына Соф'я Яцкевіч. Яе сям'я валодала ім з 1836 года. А наогул, сядзіба пад рознымі назвамі вядомая з 1785-га. Ёсць адпаведныя архіўныя дакументы.

І птушка шчасця на...
дзвярах

7 мая 1892 года мастак пісаў дачцэ Льва Талстога, што ён знаходзіцца ў Заходнім краі, бліз Віцебска. Вось цытата: «...Вельмі ладны кавалачак... Я быў 1 мая там. Цяпло, зялёна, спяваюць салаўі. І мне не хацелася з'язджаць адтуль. Мне цягне туды: узійца за сякеру, вычышчаць лес, перабудоўваць каля дома, умацоўваць набярэжную, якую бязлітасна абрывае сярдзітая, бурлівая Дзвіна, і г. д. Туды! Туды!...»

У наступным лісце адзначыў, што працуе вельмі мала. Спачатку стаў пісаць узыход сонца над ракой. Але пейзаж не ўдаецца. Потым пісаў эцюд з дачкі Надзі на паветры. Яна ў паляўнічай сукенцы, са стрэльбай цераз плячо і «з гераічным выразам»...

І паведаміў, што пачаў рабіць партрэт яшчэ адной дачкі — Веры. Яна стаяла пасярод саду, з вялікім букетам грубых восеньскіх кветак, з бутанькай тонкай, вытанчанай. Была ў берэце. На твары выраз пачуцця жыцця, юнацтва і пшчоты...

— Ілья Яфімавіч даўно марыў аб магчымасці пакадаць на летні час Пецярбург з яго мітуснёй і «сурагатамі ежы і пітва». І хацеў жыць у вёсцы «сярод прыроды». Пасля таго як імператар Аляксандр III набыў за 35 тысяч рублёў карціну «Запарожцы», мастак атрымаў фінансавую магчымасць ажыццявіць мару, — расказае **Валерый ШЫШАНАУ, намеснік дырэктара Віцебскага абласнога краязнаўчага музея па навуковай рабоце**.

Чаму знакаміты жывапісец прыехаў купляць маёнтак на Віцебшчыну, дакладна невядома. Але «ласкальныя разнастайныя» краявіды, «прыгожая, але злая і хуткая Дзвіна» выклікалі ў яго непрыхаванае захапленне. Сапраўды, месца, абранае Рэпіным, было не зусім звычайнае. Непадалёк выходзяць на паверхню пласты даламіту. І гэта прывяло да з'яўлення парогаў на рацэ. Пад дзеяннем вады на парогах утварыліся выбоіны, калдобіны, уступы. Удараючыся аб іх, вада бурліла, пенілася. Ды так, што, па словах сучаснікаў, «усё гэта ўяўляла ў мініяцюры дакладнае падабенства вадаспаду і яго дзеянню».

Насамрэч дзіўная мясціна! Акрамя прыгажосці наваколля вялікага жывапісца прыемна здзіўлялі працавітасць і сардэчнасць народа. І беларусы адкрылі Майстру свет сваіх традыцый і паданняў.

— Знаходжанне на Беларусі напоўніла жыццё Рэпіна радасцю зносін з прыродай, цікавымі знаёмствамі, новымі творчымі задумамі... Тут мастак стварыў шэраг карцін, што ўвайшлі ў скарбні-

Сядзіба і наваколле.

Фота Валерыя ШЫШАНАВА

цу сусветнага выяўленчага мастацтва. Сярод іх: «Беларус», «Асенні букет», «На сонцы», «Дуэль», «Месячная ноч» і іншыя, — працягвае супрацоўнік музея.

Цікава, што ў музеі-кватэры Ісака Бродскага ў Санкт-Пецярбургу захоўваецца работа «Птушка Сірын». Гэта райская птушка з дзявочай галавой... І мала хто ведае, што напісаная яна была на дзвярной філэнзе...

Зрабіў
сапраўдную сенсацыю

Зачараваны мясцінай, мастак не мог пахваліцца добраўпарадкаванасцю сядзібы. Маёнтак на 108 дзесяцінах зямлі на момант пакупкі знаходзіўся ў непрыглядным стане.

У маі-чэрвені 1892 года Рэпін паведаміў пра гэта ў лістах да Таццяны Талстой. «Лес страшна запушчаны, завалены хламам і раскравлены. Шалёная Дзвіна з азвярэннем абрывае яе выдатныя чарназёмныя берагі. Фруктовы сад пусты. Дахі дома згнілі...», — пісаў ён.

Каб зрабіць утульны загарадны дом, Рэпіну міжвольна прыйшлося стаць архітэктарам і, напэўна, прапрабама.

— Ілья Яфімавіч аддаў шмат сіл добраўпарадкаванню Здраўнёва. З грэбня рачной тэрасы адкрываліся цудоўныя перспектывы на парослы лесам супрацьлеглы бераг, палі і аддаленыя паселішчы. Але некалькі парушў гармонію шэраг гаспадарчых пабудов. У цэнтры сядзібы знаходзіўся гаспадарчы двор, са свірмам, домам аканомы, домам для рабочых і флігелем. Па беразе ўніз пацячэнні ракі забудову завяршалі хлявы, адрыны, двор для жывёлы і малацільны ток. Каб палеп-

шыць гэтую пярэстую карціну, Рэпін высаджвае елкі на выездзе на бальшак. А вакол саду — палосы з ельніку, бярозы, ляшчыны. З лагчыны зрабілі сажалку. У садзе разбілі ліпавую алею. Уладкоўваецца пляцоўка для гульні ў кракет. Насупраць вокнаў майстэрні насыпалі горку для пазіравання. І мастак з гумарам назваў яе «Манблан». Яшчэ была дзярновая лаўка, у выглядзе амаль замкнутай акружнасці. Яе за падабенства да кратара вулкана мастак празваў Везувіем, — працягвае Валерый Шышанаў.

Не жадаючы саступаць напору Дзвіны, Рэпін ажыццяўляе будаўніцтва сапраўды «цыклапічнага» збудавання. Бераг быў выкладзены каменем на працягу 300 метраў.

Па ўспамінах мясцовых сялян, будаўніцтва мура «было сапраўднай сенсацыяй, многія прыходзілі паглядзець на гэта збудаванне».

Дамінантай сядзібы стаў панскі дом, з надбудаванай па эскізах мастака цэнтральнай часткай з дэкараванымі тэрасамі, гаўбіцамі і двухпавярховай вежай з назіральнай пляцоўкай вакол верхняга паверха...

Разбурэнне і адраджэнне

У Здраўнёве мастак праводзіў час з мая па верасень у 1892—1897 гадах. А да 1902 года там бываў рэдка і надоўга не спыняўся. У сядзібе адпачывалі яго шматлікія сваякі. Падоўгу жыў цесць, акадэмік архітэктуры Аляксей Шаўцоў, прыязджаў брат Рэпіна — Васіль са сваім сынам Ільёй. Гасцявалі і вучні Ільі Яфімавіча — Іван Трапічнікаў, Канстанцін Вяшчылаў, Мікалай Барыскаў, Аляксей Яўленскі.

Апошнія два гады жыцця ў Здраўнёве правёў бацька Рэпіна — Яфім Васільевіч. Ён памёр у 90-гадовым узросце — у чэрвені 1894 года. Пахавалі яго на могілках вёскі Слабада за 5 вёрстаў ад сядзібы. На жаль, магіла не захавалася...

Рэпін апошні раз наведаў Здраўнёва ў 1904-м. Пасля Лютаўскай рэвалюцыі 1917 года памешчыцкія сядзібы былі разрабаваны. Але рэпінскую, захоўваючы добрую памяць пра мастака, сяляне не кранулі. У ліпені 1918 года, ратуючыся ад голаду, з Санкт-Пецярбурга ў маёнтак пераехала малодшая дачка Рэпіна Таццяна з дачкой Таццянай. Па просьбе сялян у двух пакоях дома сядзібы размесцілася школа. І дзве Таццяны сталі настаўніцамі. А загадкавае школы быў прызначаны Іван Дыяканаў, былы семінарыст. Ён сын святара Слабодскай царквы, з якім Рэпіны даўно падтрымлівалі сяброўскія адносіны.

— У студзені 1921 года адбылося вяселле ўнучкі Рэпіна Таццяны і Івана. У Здраўнёве нарадзіліся праўнукі Рэпіна: Валянцін, Кірыл, Галіна, Раман. Лёс сваякоў выклікаў глыбокую занепакоенасць у Ільі Яфімавіча. Ён, пражываючы ў іншай сядзібе — «Пенатах», пасля 1918 года апынуўся на тэрыторыі Фінляндыі. У 1925-м над блізкімі мастака ў Здраўнёве навісла пагроза раскулачвання і высялення. Звароты Рэпіна да савецкай улады дапамаглі. І на некаторы час збераглі сядзібу і яе насельнікаў, — расказае Валерый Шышанаў.

Аднак у канцы 1929 года новая хваля рэпрэсій прымусіла сваякоў мастака дамагацца дазволу на выезд з СССР. Што ім і ўдалося ажыццявіць у жніўні 1930 года. Перад ад'ездам струхлелы дом быў прададзены на дрывы.

Здраўнёва дзесяцігоддзі заставалася ў запустелі. Сядзібу пачалі аднаўляць у другой палове 1980-х. Музей стварылі ў 1988 годзе. Але адноўлены будынак у 1995 годзе знішчыў пажар. І толькі праз пяць гадоў прытулак Рэпіна зноў сустрэў наведвальнікаў.

Валерый Шышанаў робіць фотаздымкі Здраўнёва і наваколляў. Цяпер іх можна ўбачыць у Віцебскім музеі прыватнага калекцыянера. І яны заварожваюць: наколькі па-рознаму выглядае любімая мясціна мастака! Фатаграфіі, зробленыя на працягу некалькіх гадоў у розныя поры года і час сутак, дазваляюць убачыць сядзібу па-новаму...

Адроджаная сядзіба стала прывабным месцам для турыстаў. І, безумоўна, у гонар юбілею набыцця Рэпіным сядзібы, абавязкова трэба яе наведаць.

Тут дзейнічае не толькі музей. Часта праводзяцца пленэры, музычныя вечарыны, народныя святы. Той жа, хто хоча спакою, адзіноты, зносін з прыродай, знойдзе прытулак у цені ліпавай алеі або на беразе Дзвіны. Тут можна дакрануцца да таямніцы і скарбаў, якія натхнялі вялікага мастака.

Аляксандр ПУКШАНСКІ. pukshanski@zviazda.by

«Дуэль» напісана Ільёй Рэпіным у маёнтку «Здраўнёва» ў 1896 годзе. Захоўваецца ў Дзяржаўнай Трацякоўкай галерэі ў Маскве.